למרות הצנזורה העצמית וההקפדה על מספר המלים,
פורסמה ב׳ידיעות אחרונות׳ גרסה מצונזרת של המאמר

הקפיטליזם מקרטע ובועט

שמשון ביכלר ויהונתן ניצן

9.7.2002

ב׳ידיעות אחרונות׳ ביום א׳, יצא פרופסור דוד לבהרי בהכרזה כי 'הקפיטליזם חי וקיים'. זאת היתה כותרת מאמרו. ליתר ביטחון הוא השביע את המאמינים בכותרת המשנה: 'גם עכשיו אין תחלופה לחברה תחרותית ולכלכלה תחרותית'.

והנה כמה פנינים מהדרשה של לבהרי: "...ראשית, המערכת הקפיטליסטית מוכיחה שהיא יודעת לטפל במשבר כזה ומטהרת את עצמה בקצב מהיר. כבר בימים שקדמו לגילויים על 'וורלדקום' נפל שער מניותיה משישים דולר לשמונים סנט...". ובכן, האל (השוק התחרותי) מעניש את החוטאים ׳אנרון׳ ו׳וורלדקום׳ וכל חברות הבועה במחיקת מניותיהם. אכן יופי של טיהור.

מה שלבהרי שכח לציין הוא שציבור הנענשים אינו נמנה על בעלי החברות הבועתיות. האחרונים דווקא נהנו מכל רגע: הם שדדו מאות מיליונים ואולי כמה מיליארדים. הנענשים היו עובדי ׳אנרון׳ וכן שכבה נרחבת של משקיעים רציונליים שהשקיעו את חסכונותיהם ואת הפנסיות שלהם בהבטחות של ׳הקפיטליזם התחרותי׳, כגון נפלאות ה׳נאסד״ק׳. הסוף היה שהם נותרו עם ניירות-ערך חסרי כל ערך. אבל זה סיפור ישן: ככה הכנסיות מטהרות. המאמינים נותרים עם אמונה באותות ומופתים והכוהנים נותרים עם הנכסים.

לבהרי טוען שכל משבר מחזורי מביא להתייעלות של השיטה ולחיזוקה בעזרת מה שהוא מכנה ׳רפורמות׳. עובדה היא, שמאז המאה השמונה-עשרה (פרשת ג׳ון לו ובועת הים הדרומי) הלכו ותכפו המשברים. הידועים ביותר לשמצה היו המפולות השערוריתיות של הבורסה בניו-יורק של סוף המאה התשע-עשרה ושל 1929, אבל משום מה מעט מאד השתנה: הקפיטליזם עבר עשרות גלים של אופוריה ומשברים, שערוריות ורפורמות. השיטה הלכה ו׳התייעלה׳, אך המשקיעים שבתחילת כל גל נראו כיזמים מתוחכמים, ועצמאיים -- בסופו התגלו כעדר של בהמות חרוכות זנב.

אבל את לבהרי ובני מינו הרי העובדות מעולם לא עניינו; הוא בשלו. הפעם הוא מסתמך על הכהן הגדול, מילטון פרידמן שטען: "... כי על ציבור המשקיעים לבצע חקירות עצמאיות על מצב הפירמות... דווקא במסגרת הקפיטליזם, יש מקום למעמד עצמאי של אנליסטים ולמערכת בקרה שאי תלותה רבה מטעם המשקיעים במישרין או מטעם קרנות הנאמנות וקרנות הפנסיה...".

אין לדעת אם לבהרי את פרידמן חמדו לצון, אבל אנליסטים וגופי בקרה ׳בלתי תלויים׳ החל מ׳מודיס׳ ו׳סטנדרד אנד פורס׳ וכלה ב׳איי.אם.אף׳ המליצו בזמנו בחום על השקעות באמריקה-הלטינית לפני המפולת במקסיקו ב- 1994 ועל אסיה לפני המפולת הפיננסית של 1997.

יתר על כן, אנליסטים 'עצמיים' "מטעם המשקיעים במישרין או מטעם קרנות הנאמנות" המליצו עד לאחרונה בחום על פירמות של 'נסד"ק' -- בעוד שהם עצמם מיהרו למכור בשקט אותן מניות.

לבהרי מקנח את הדרשה בקריאת הזהרה לכופרים באל השוק, הלא הם התנועות האנטי-גולבליסטיות. "... מניעת סחר בינלאומי חפשי תפגע בראש וראשונה בארצות העניות. אם החברות הרב-לאומיות יסתלקו מארצות אלה, כלומר יפסיקו להשקיע בהן ולהעסיק את תושביהן, תהיה זו פגיעה קשה בכלכלתן..." ואכן, ראינו שבישראל חגג ההון הבינלאומי. הבעלים שקנו במחיר מצחיק נכסים, טענו בעזרת כלכלנים מסוגם של לבהרי ושות' ש'השקעותיהם' הביאו לשגשוג.

האמנם? לדאבוננו למרות 'השגשוג' -- התל"ג לנפש צמח באותה תקופה בשיעור ממוצע נמוך ביותר של 1.8% לשנה – זאת, בהשוואה ל- 5.1% בשנות השבעים, בהן לא היתה כמעט כניסה של הון פרטי, ובהשוואה ל- 9% בשנות החמישים והששים 'הסוציאליסטיות'.

עתה, כאשר הכרישים מסתלקים בחיפזון, הילדים נותרים עם עזובה: 12% אבטלה, צמיחה שלילית, אינפלציה גואה ולבהרי.

נסכם עבור המשקיע הרציונלי: הקפיטליזם, מצד אחד, חי וקיים למען מיעוט של שליטי 'השוק התחרותי' ומשרתיהם האידיאולוגיים. מצד שני הוא מקרטע ובועט בעוצמה במרבית הילדים בעולם.